

Is moreel gevoel iets om je voor te schamen? Radha Burnier

Radha Burnier is de voormalig International President van The Theosophical Society (Adyar).

Onder dit artikel stond de volgende tekst van J. Krishnamurti: *Wij zijn de kunst vergeten om te leven als menselijke wezens.*

Er zijn tegenwoordig veel dingen die gedaan worden zonder daarbij het morele aspect in ogenschouw te nemen. Het woord 'moraliteit' op zichzelf wordt belachelijk gevonden, omdat de aandacht in deze tijd bijna geheel is gericht op succes. Succes hangt niet af van morele actie. Er zijn heel succesvolle mensen die geld verdienen op elke manier die hen uitkomt, omdat het verwerven van rijkdom gezien wordt als een goed te keuren handeling. Slechts heel weinigen onder het zogenaamd voortgeschreden deel van de mensheid beschouwen moraliteit als de moeite van het nastreven waard; men gelooft gewoonlijk dat dit leven het enige is en dat alles wat mogelijk genoten kan worden de moeite van het verwerven waard is. Dit zelfde gevoel bestaat in allerlei gradaties, reikend van de allerrijkste personen, tot aan hen die op de laagste sporten van de economische ladder staan.

Enkele mensen beginnen hier vragen over te stellen en conclusies te trekken, op allerlei niveaus. *The Guardian Weekly* van 30-01-2009 had een artikel over de sleutel tot vriendelijkheid. Hierin wordt melding gemaakt van Adam Phillips en Barbara Taylor die geschreven hebben over de deugd van vriendelijkheid die door veel religies wordt onderwezen. Mevrouw H.P. Blavatsky zegt dat altruïsme vele deugden in zich bergt en bij elke naam genoemd kan worden die men wil. De boeddhisten neigen ertoe het mededogen te noemen, en zij omvat alle levende wezens. Geen enkele echte spirituele leider in de wereld heeft nagelaten om een gevoel van goede wil, mededogen of hoe men het maar wil noemen, aan te bevelen ten opzichte van zogenoemde zondaren, dat wil zeggen tegenover hen die uit onwetendheid handelen, ten opzichte van goed geïnformeerde en bedachtzame mensen.

Vriendelijkheid is één van de manieren waarop de altruïstische geest kan worden getoond: geen vriendelijkheid met een bepaald doel, maar een

gevoel dat voortkomt uit de behoefte om allen die hulp nodig hebben te steunen, ook de lagere rijken van dieren, planten en andere schepselen. Tegenwoordig wordt het als normaal beschouwd om enorme aantallen schepselen te mishandelen en zelfs te vernietigen. Men zegt dat op Macquarie-eiland, dat halverwege Australië en Antarctica ligt en dat vroeger een ongerept, beschermd gebied was, het natuurlijk evenwicht herhaaldelijk verstoord is waarvoor een reddingsplan in gang is gezet. Diersoorten werden zonder oog voor de gevolgen ingevoerd en uitgezet, en toen dat een probleem werd, werden katten, ratten, muizen, konijnen en dergelijke in grote aantallen gedood. Er wordt gezegd dat in 1985 de laatste katten gedood werden en dat daarna de konijnenpopulatie weer toenam. Dit toont maar aan dat de pogingen van de mens om natuurlijke processen te verbeteren die overal het evenwicht in stand houden, niet succesvol gebleken zijn.

Zonder enige reden worden proeven op allerlei dieren gedaan om na te gaan of bepaalde medicijnen voor mensen veilig zijn. Europa mandaateert het gebruik van niet-dierlijke proeven in sommige gevallen, maar Amerika gaat nog steeds door ze te gebruiken: chemicaliën, verdovende middelen en cosmetica worden getest om te bepalen of zij wel of niet schadelijk zijn voor de mens. *De reden dat wij dierproeven gebruiken is dat wij vertrouwd zijn met dit proces... niet omdat het ons enige nieuwe informatie verschaft*, zeggen de meer bedachtzame mensen. Wij nemen beslissingen, maar dierproeven zijn niet langer de wetenschappelijke standaard om dit te bewijzen.

Onze behandeling van mensen is niet veel anders. Wij hebben het gevoel dat sommige mensen een goede behandeling nodig hebben, maar dat anderen iedere denkbare ontbering kunnen doormaken: dat kan ons niets schelen. Er wordt bijvoorbeeld een hoop elektronische rommel gedumpt in heel arme landen zoals Ghana, soms onder het mom dat deze bestemd zijn voor scholen en ziekenhuizen. Er wordt gezegd dat meer dan een half miljoen computers elke maand aankomen in Lagos, waarvan driekwart alleen maar schroot is en als zodanig verkocht wordt. De Europese Unie is zich hiervan bewust en heeft een aantal maatregelen genomen, maar er vindt een heleboel illegale activiteit plaats. Er wordt een toenemend aantal computers verkocht op de wereldmarkt en niemand bekommert zich erom wat ermee gebeurt nadat zij voor verder gebruik ongeschikt zijn.

Dit is nog maar de situatie met betrekking tot één probleem, maar we kunnen ook veel vragen stellen met betrekking tot allerlei andere zaken. Wat gebeurt er met de vrouwen en kinderen uit arme landen die hopen op een beter leven in een rijkere wereld? Velen van hen ruïneren hun leven op allerlei manieren. De lezer kan de andere opkomende problemen wel nagaan en de conclusie is dat onze wereld immoreel is. Wij ontwakken eerst moreel en daarna spiritueel, om onze relaties menswaardig te maken. Wij leven nu als schepselen die vooral eten en geld verdienen en

dat indien mogelijk uitbuiten om er nog meer van te genieten.

Moraliteit is nodig in deze wereld, boven al het andere, maar wat is moraliteit? Het gaat in feite samen met een universeel bewustzijn dat de tragedie van dit alles aanvoelt. Moraliteit kan bestaan uit het zo min mogelijk gebruik maken van de grondstoffen in de wereld, uit het niet gebruiken van andere mensen en andere bronnen om onszelf te bevoor- delen: geen pijn en leed toebrengen aan anderen.

Geluk hangt niet af van de hoeveelheid geld of plezier die men ervaart. Er zijn mensen die volkomen gelukkig zijn met weinig, met net genoeg om te leven op een manier die voldoende is voor de basisbehoeften. Zij zijn te vinden in vele delen van de aarde, waar zij vrijelijk en vreugdevol leven met alleen datgene wat de moderne mens zou beschouwen als 'helemaal niets'. Geluk bestaat niet uit bezittingen, maar uit zorg voor alle levensvormen.

Fundamenteel is het vriendelijkheid die ervoor zorgt dat het leven de moeite waard lijkt geleefd te worden; alles dat tegen vriendelijkheid gericht is, is een aanval op onze hoop.

Rijkdom en het wereldprobleem

Er liggen enorme trots, afgunst en natuurlijk andere gevoelens ten grondslag aan de grote verschillen in rijkdom wereldwijd. De zeer rijken voelen zich extreem tevreden met hun eigen omstandigheden; de arme mensen, waar er veel van zijn op allerlei niveaus, gaan door met hun leven in armoede. Zij kijken voortdurend naar de rijkere mensen met het verlangen om zelf ietsje rijker te zijn.

In sommige landen van de wereld, die algemeen gesproken heel rijk zijn, bevinden zich echter ook heel arme mensen. In de Verenigde Staten leven bijvoorbeeld een paar extreem rijke mensen; zij weten misschien niet eens hoe rijk zij zijn. De tevredenheid over hun eigen rijkdom maakt hen onverschillig voor de armen, van wie er een aanzienlijk aantal in het land is. Er zijn een paar mensen, zoals Bill Gates, die grote geldbedragen schenken aan anderen om te gebruiken en er op de één of andere manier van te genieten, maar dit heeft geen enkele invloed op hun rijkdom. Wij moeten hen niettemin feliciteren omdat zij in ieder geval wel denken aan anderen die minder hebben.

Tegenwoordig zijn mensen in sommige landen, zoals Zwitserland, zich sterk bewust van de ongelijkheid onder de bevolking. Velen zouden graag zien dat de armen rijk genoeg worden om geen hulp meer nodig te hebben. Iemand die de leiding heeft over de bekende hulporganisatie Caritas stelt: *Eén van de landen met de grootste ongelijkheid in termen van verdeling van rijkdom, waardoor het bijna vergelijkbaar is met een bananen-*

republiek, is Zwitserland, waar de verdeling alleen maar beschreven kan worden als feodaal vanwege de toenemende weelde in handen van enkelingen, vooral van hen die niets gedaan hebben om het zelf te verdienen.

De rijkste tien procent van alle huishoudens bezit tien keer meer dan de gewone man, maar wanneer rekening wordt gehouden met belasting en andere contributies worden de rijken en de armen gelijk behandeld. Wat vooral onaanvaardbaar is voor de mensen die hiertegen protesteren is dat zij die top bestuurderssalariissen ontvangen, ook nog eens bijkomende bonussen krijgen, zogenaamd gebaseerd op prestatie maatregelen. Men zegt dat deze strategie onder de aandacht van het publiek gebracht is door de Stichting Caritas en een woede-uitbarsting veroorzaakte. Meer dan 14 procent van de bevolking is niet in staat om de kosten van levensonderhoud te betalen en moet vertrouwen op de staat om hen te steunen bij de dagelijkse uitgaven.

In de rijkere landen van de wereld kan het verschil groter zijn dan in de armere landen. In India, dat een arm land is, zijn enkele mensen die elke dag rijk worden, wier totale rijkdom buiten elke vergelijking valt met die van de gemiddelde burger. Er zijn vast landen die een nog grotere ongelijkheid vertonen. Hoe kan dit veranderd worden? Elke beweging wordt gepareerd door een tegenbeweging, omdat men zegt dat de staat van armoede niets te maken heeft met iemands slimheid of intelligentie.

Wat kunnen wij doen?

Waarschijnlijk kan ongelijkheid niet volkomen geëlimineerd worden, ofschoon het verminderd kan worden van de huidige situatie naar een iets redelijkere. Er wordt zeker een poging gedaan om de grove schending van de wereldwijd heersende natuurlijke rechtvaardigheid helemaal uit te bannen. Er is een oplossing denkbaar waarbij niemand honger lijdt en ook aan niemand de noodzakelijke levensbehoeften ontzegd worden. Dit kan plaatsvinden wanneer een groter moreel gevoel ontstaat. Eén mens onder duizenden heeft enig gevoel voor de armen, voor zover wij weten, zoals de eerder genoemde Bill Gates, te oordelen naar zijn acties. De grote meerderheid van zulke mensen staat echter niet bekend om vrijgevigheid bij het helpen van de armen. Het gevoel van moraliteit kan alleen ontstaan wanneer er een algemeen gevoel van gelijkheid en van morele verantwoordelijkheid bestaat. Daarom kan deze kant van het leven niet genegeerd worden. Wij kunnen tolereren dat mensen enorme rijkdommen bezitten die zij met geen mogelijkheid kunnen opgebruiken, maar niet wanneer er anderen zijn, in grote aantallen, die ondervoed zijn door verhogering en dergelijke. Natuurlijk is het lucht geven aan een schijnbaar gevoel van moraliteit niet hetzelfde als het hebben van een echt gevoel van moraliteit, waarin de noden van arme mensen onderkend worden. Daarom de vraag: Wat kunnen wij doen? Eén ding is dat het onderwijs mensen er vanaf het eerste begin van bewust maakt dat wij

armoede niet kunnen tolereren. De kinderen van tegenwoordig wordt geleerd om anderen te overtreffen, om te stijgen op de sociale ladder, maar hen wordt niet geleerd dat er miljoenen mensen zijn die niet genoeg te eten hebben. Dat is een schande voor de mensheid als geheel, en wij zijn daar allemaal verantwoordelijk voor. Sommige kinderen zouden toch in staat zijn het denkbeeld te absorberen dat leven zorg betekent, voor alle organismen die op deze aarde leven, niet alleen voor de zeer weinigen die toevallig met ons verbonden zijn.

Ten tweede leren wij om van nature en gemakkelijk te kunnen **geven** wanneer wij weten dat iemand anders in hoge nood zit. Annie Besant, die wereldwijd bekend stond om haar buitengewone vrijgevigheid, leerde dit toen zij een klein meisje was. Haar lerares, Miss Marriott, moedigde de paar kinderen voor wie zij zorgde aan om degenen die in nood waren een deel te geven van het beetje dat zij bezaten. Zo'n geesteshouding wordt in kinderen en jonge mensen aangekweekt vóórdat zij leren over egoïstische manieren om dingen aan te pakken.

De maatschappij van tegenwoordig concentreert zich slechts op het bewust maken van mensen dat zij hun best moeten doen om zoveel als zij kunnen te verdienen aan geld, macht, reputatie enzovoort. Bijna niets wordt de jeugd verteld over weggeven aan hen die in nood verkeren, en dat betreft een groot aantal mensen in de hele wereld. Ook aan arme mensen worden niet de juiste modellen voorgehouden, want zij zien alleen de ongelijke verdeling van bezittingen van anderen. Vroeger was de maatschappij niet zo geïnteresseerd om mensen te leren hoe zij voor zichzelf geld moeten verdienen. Wat ertoe deed was het welzijn van allen, en die houding van zorg moet gecultiveerd worden. De gemiddelde mens maakte zich niet druk over wat de zeer rijken verdienden, zo lang hij maar genoeg had voor zichzelf. Dit maakte het hele land gelukkiger en dit moet ook deel uitmaken van de cultuur. Kunnen wij een verandering bewerkstellingen om dit teweeg te brengen?

Dit betekent dat vanaf jonge leeftijd een ander soort onderwijs gegeven wordt dat er niet alleen op gericht is om slimheid te cultiveren, met het vermogen om zich met zijn ellebogen omhoog te werken in het leven, maar dat ook zorgzaamheid kan aankweken voor iedereen in de wereld die hulp nodig heeft. Dat wil zeggen, voor iedereen. Deze zorgzaamheid zal er vanzelf toe bijdragen het karakter van de mensheid in het algemeen te veranderen.

Uit: *The Theosophist*, maart 2009

Vertaling: Anne Myrthe Iken.